

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องผลกระทบต่อการส่งออกลำไยอบแห้งของไทยไปยังประเทศจีนอันเนื่องจากการเจรจาตกลงร่วมกันในการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและประเทศจีนได้ใช้แนวคิดทางทฤษฎีทางการค้าระหว่างประเทศที่มีการบิดเบือนทางการตลาด ดังนี้

ทฤษฎีทางการค้าระหว่างประเทศที่มีการบิดเบือนทางการตลาด

ระบบเศรษฐกิจแบบเปิด เป็นการค้าระหว่างประเทศทั่วโลก โดยมีกลไกราคาทำหน้าที่ปรับราคาในประเทศส่งออกและนำเข้าให้เท่ากัน เมื่อไม่มีค่าการติดต่อทางธุรกิจ (transaction cost) ประเทศที่สามารถผลิตสินค้าที่มีต้นทุนต่อหน่วยต่ำจะเป็นผู้ส่งออกสินค้าชนิดนั้นให้แก่ประเทศผลิตสินค้าที่มีต้นทุนต่อหน่วยสูงก็จะเป็นผู้นำเข้าสินค้าชนิดนั้น เมื่อเกิดภาวะสมดุลในตลาดโลก อุปทานส่วนเกินของผู้ส่งออกจะเท่ากับอุปสงค์ส่วนเกินของผู้นำเข้า และมีราคาดุลยภาพเป็นราคาที่เท่ากันทั้งในประเทศผู้ส่งออกและนำเข้า (วิไลลักษณ์ สุกุลเขมฤทัย, 2543)

เนื่องจากที่ผ่านมารัฐบาลแต่ละประเทศมักมีการแทรกแซงตลาดและบิดเบือนกลไกราคาตามระบบการค้าเสรี ทำให้ราคาในตลาดโลกไม่เท่ากับราคาในแต่ละประเทศ การผลิตและการบริโภคของประเทศต่างๆ จึงถูกบิดเบือนไปจากที่ควรจะเป็น โดยเฉพาะการแทรกแซงในตลาดสินค้าเกษตร เนื่องจากรัฐบาลเหล่านั้นต้องการยกระดับรายได้ของเกษตรกรให้มีความเท่าเทียมกับแรงงานในภาคอื่นๆ ด้วยการปกป้องการผลิตภายในประเทศ ความต้องการเป็นผู้ผลิตอาหารให้เพียงพอใช้ในประเทศ (self-sufficiency) และความต้องการรักษาเสถียรภาพทางด้านราคาสินค้าภายในประเทศ นโยบายต่างๆ ที่ใช้บิดเบือนราคาสินค้า ได้แก่

1) การประกันราคา (price support) เป็นนโยบายที่หลากหลาย ประเทศใช้ในการประกันรายได้ขั้นต่ำให้กับเกษตรกร การประกันราคานี้มีผลในการบิดเบือนกลไกราคาทางตลาดสินค้าเกษตรระหว่างประเทศ หากประเทศที่นำเข้าไม่มีมาตรการด้านอื่นประกอบ การที่จะสกัดกั้นไม่ให้อุปทานส่วนเกินของสินค้าที่มีราคาสูงกว่าราคาประกันในประเทศทะลักเข้าประเทศจะเป็นไปไม่ได้ ดังนั้น ประเทศที่มีการประกันราคาจะต้องมีมาตรการด้านอื่นประกอบด้วย สามารถแยกออกเป็นมาตรการใหญ่ 3 แบบ คือ

- การห้ามการนำเข้า (prohibition on import) วิธีการนี้จะกั้นราคาสินค้านอกประเทศ ออกจากราคาสินค้าในประเทศไม่ให้เป็นราคาเดียวกัน เพราะหากยอมให้มีการนำเข้าโดยเสรีการ ประกันราคาให้สูงกว่าราคาตลาดโลกก็จะไร้ผล

- การกำหนดโควตาการนำเข้า (import quota) ให้เท่ากับปริมาณที่ต้องการนำเข้า ซึ่ง หากทำเช่นนี้รัฐบาลของประเทศนำเข้าก็ไม่จำเป็นต้องรับซื้อสินค้าในราคาประกัน เพราะราคาใน ประเทศจะเป็นไปตามกลไกราคาในตลาดโลกที่ปรับตัวสามารถแบ่งการกำหนดโควตาได้อีกเป็น การกำหนดโควตา (absolute quota) และการกำหนด โควตาภาษีแบบภาษี (tariff quota)

- การตั้งกำแพงภาษีนำเข้า (import tariff) วิธีนี้เป็นอีกวิธีหนึ่งที่หลายๆ ประเทศนิยม ใช้ควบคู่ไปกับการประกันราคา และเป็นวิธีการป้องกันทางการค้าที่คงเหลืออยู่ตามมาตรการของ แกดต์ ทั้งนี้ประเทศที่ใช้วิธีการปกป้องทางการค้าอื่นๆ (non-tariff barrier) จะต้องเปลี่ยนจากการ ปกป้องมาเป็นวิธีตั้งกำแพงภาษีเท่านั้น และต่อจากนั้นจะต้องค่อยๆ ลดภาษีลงด้วย ภาษีนำเข้าที่เก็บ ต้องเท่ากับผลต่างของระดับราคาในประเทศที่ตนส่งออกที่ลดลง และระดับราคาที่สูงขึ้นในประเทศ นำเข้าหลังการแทรกแซงของรัฐบาล แม้ว่าประเทศนำเข้าต้องการเพิ่มราคาสินค้าในประเทศแต่ภาษี ที่เก็บต้องสูงกว่านั้น

2) การอุดหนุนการส่งออก (export subsidies) บางประเทศมีการประกันราคาในอัตรา ที่สูงมากจนทำให้มีการผลิตมากเกินไปจนความต้องการใช้ในประเทศ ดังนั้นจึงต้องมีความจำเป็นที่จะ ต้องระบายผลผลิตส่วนเกินด้วยการส่งออก แต่เป็นไปได้ยากที่จะส่งออกในราคาที่ประกัน ในประเทศ เพราะคงไม่มีประเทศใดที่ยอมซื้อสินค้าที่มีราคาสูงกว่าราคาในตลาดโลก เพื่อให้ สามารถส่งออกผลผลิตได้รัฐบาลต้องให้เงินอุดหนุนการส่งออกแก่ผู้ส่งออก ดังนั้นการส่งออกไปยัง ต่างประเทศแล้ว ผู้ส่งออกสามารถคิดต่อรับเงินอุดหนุนการส่งออกจากรัฐบาล เรียกว่า เงินคืนจาก การส่งออก (export refund) หรือหากรัฐบาลรับซื้อสินค้าไว้ในราคาประกันหมด รัฐบาลจะต้อง ระบายสินค้าออกนอกประเทศได้ต่อเมื่อส่งสินค้าออกในราคาที่ต่ำกว่าหรือเท่ากับราคาสินค้าใน ตลาดโลกเท่านั้น อย่างไรก็ตามการที่ราคาสินค้าแต่ละประเทศจะสามารถกระทบต่อราคาตลาดโลก ได้นั้น ประเทศนั้นต้องเป็นประเทศที่มีปริมาณการนำเข้าหรือการส่งออกคิดเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้าง สูงเมื่อเทียบกับปริมาณการค้าในตลาดโลก จึงจะมีอิทธิพลในการกำหนดราคาตลาดโลกได้หากเป็น ประเทศเล็กๆ ที่มีปริมาณการนำเข้าหรือส่งออกน้อย ปริมาณการค้าของตนจะน้อยจนไม่สามารถมี อิทธิพลต่อราคาตลาดโลกแต่อย่างใด

2.2 การศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การส่งออกลำไยอบแห้งของไทยและการเจรจาตกลงร่วมกันในการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและจีน ได้แยกเรื่องการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนแรกเกี่ยวข้องกับการเจรจาตกลงการเปิดเขตการค้าเสรี ส่วนที่สองเกี่ยวข้องกับลำไยอบแห้งของไทย

การศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาตกลงเปิดเขตการค้าเสรี

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2542) แสดงให้เห็นว่าประโยชน์ที่อาจได้รับจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีซึ่งทำให้ไทยมีตลาดการค้าที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากขนาดตลาดซึ่งแสดงได้จากจำนวนประชากร รายได้ และรายได้ต่อหัว โดยในกรณีของสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่นเป็นตลาดขนาดใหญ่และมีมูลค่าการค้าอยู่ในระดับสูงในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบว่าโอกาสในการพัฒนาตลาดการค้าในอนาคต ได้แก่ ในตลาดประเทศจีนและอินเดียซึ่งเป็นตลาดขนาดใหญ่เมื่อพิจารณาจากจำนวนประชากร แต่ปัจจุบันมีมูลค่าการค้าในระดับที่ต่ำและมีการกีดกันทั้งในรูปแบบภาษีนำเข้าและที่ไม่ใช่ภาษีนำเข้าในระดับสูง การปรับลดการกีดกันน่าจะส่งผลทำให้มูลค่าการค้าระหว่างประเทศน่าจะสูงขึ้นอย่างมาก ประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียมักขาดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ หรือสร้างพันธมิตรทางเศรษฐกิจและการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้มักเสียเปรียบในการเจรจาต่อรองทางการค้าระหว่างประเทศ ในการพัฒนาศักยภาพในการหาพันธมิตรทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ พบว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียและอินโดนีเซียมีศักยภาพสูงทั้งในด้านขนาดตลาดและอัตราการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีซึ่งทำให้ไทยมีตลาดการค้าที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากขนาดตลาดซึ่งแสดงได้จากจำนวนประชากร รายได้ และรายได้ต่อหัว ในกรณีของสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น เป็นตลาดขนาดใหญ่และมีมูลค่าการค้าอยู่ในระดับสูงในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบว่าโอกาสในการพัฒนาตลาดการค้าในอนาคต ได้แก่ ในตลาดประเทศจีนและอินเดียซึ่งเป็นตลาดขนาดใหญ่เมื่อพิจารณาจากจำนวนประชากร แต่ในปัจจุบันมีมูลค่าการค้าในระดับที่ต่ำและมีการกีดกันทั้งในรูปแบบภาษีนำเข้าและที่ไม่ใช่ภาษีนำเข้าในระดับสูง ซึ่งการปรับลดการกีดกันน่าจะส่งผลทำให้มูลค่าการค้าระหว่างประเทศน่าจะสูงขึ้นอย่างมาก ประโยชน์ที่อยู่ในรูปของต้นทุนการผลิตที่ลดลง เนื่องมาจากการปรับลดอัตราภาษีนำเข้า อัตราการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษีของไทยในระดับสูง และการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีในการผลิต ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการแลกเปลี่ยนส่วนประกอบต่าง ๆ ในกระบวนการผลิต

การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาจมีผลกระทบต่อภาคการผลิตได้ทั้งในแง่บวกและในแง่ลบ โดยการปรับลดอัตราภาษีนำเข้าที่มีผลกระทบต่อสวัสดิการสังคมการส่งออกของไทยไปยังประเทศ

คู่ค้านอกเขตการค้าเสรีเพิ่มขึ้น ในกรณีที่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีส่งผลประโยชน์ในแง่ต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง ทำให้สินค้าส่งออกของไทยมีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น และทำให้การส่งออกของไทยไปยังตลาดอื่นๆ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น การตั้งเขตการค้าเสรีในแง่บวก คือ การจัดตั้งเขตการค้าเสรีจะทำให้การผลิตมีการขยายตัวซึ่งอาจเกิดจากการปรับลดอัตราภาษีศุลกากรทางการค้าของประเทศคู่สัญญาทำให้การส่งออกของไทยมีแนวโน้มที่สูงขึ้น (trade effect) การปรับลดภาษีศุลกากรทางการค้าของประเทศไทย ทำให้ต้นทุนและราคาสินค้าภายในประเทศลดลง (cost effect) หรือความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมต้นน้ำ-ปลายน้ำของภาคการผลิตนั้นกับภาคการผลิตอื่นๆ ซึ่งมีการขยายตัว (activity effect) ในขณะเดียวกันการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาจส่งผลกระทบต่อภาคการผลิตได้เช่นกัน จากการเข้าเพื่อทดแทนการผลิตในประเทศจากการปรับลดภาษีศุลกากร (substitution effect) เนื่องจากสินค้านำเข้ามีราคาต่ำลง การปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตจากการปรับโครงสร้างทำให้ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันที่ลดลงในตลาดโลก (extra competition effect) และการโยกย้ายปัจจัยการผลิตไปภาคการผลิตที่ได้รับประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศ (resource constraint effect)

กนกนารถ วานิชกุล (2542) ได้ศึกษาถึงผลกระทบของการค้าเสรีต่ออุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศไทย โดยหาผลกระทบทางสวัสดิการโดยสุทธิที่เกิดกับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป จากการจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจ เพื่อนำไปวิเคราะห์หาประโยชน์ที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ก่อนและหลังการเปิดเสรีทางการค้าภายใต้ของเขตขององค์การการค้าโลก ตามมาตรการแกตต์ รอบอุรุกวัย แล้วได้ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติ เพื่อนำมาอธิบายสมการอุปสงค์และอุปทานของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปภายในประเทศและนอกประเทศภายใต้ข้อตกลง Multi-Fiber Arrangement (MFA) และนอกข้อตกลง MFA พบว่าเมื่อนำสมการอุปสงค์และอุปทานที่ได้จากเงื่อนไขการเปิดเสรีทางการค้าและอยู่ภายใต้ข้อตกลง MFA ไปคำนวณหาค่าผลกระทบทางสวัสดิการโดยสุทธิ (net welfare effect) จากการมีการจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจผู้บริโภคเสื้อผ้าสำเร็จรูปภายในประเทศมีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในราคาที่สูง ส่วนในช่วงที่มีการค้าเสรีสำหรับตลาดในข้อตกลง MFA ตลาดของสหรัฐอเมริกา มีการนำเข้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับรายได้เท่านั้น ส่วนตลาดประชาคมยุโรปปริมาณการนำเข้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับราคาเท่านั้น สำหรับในช่วงที่มีมาตรการการจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจ พบว่าปริมาณการนำเข้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศไทยไปยังตลาดข้อตกลง MFA มีความสัมพันธ์กับโควตาที่ได้รับไม่ว่าเป็นตลาดประเทศสหรัฐอเมริกาหรือตลาดประชาคมยุโรป ส่วนตลาดนอกข้อตกลง MFA มีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาในระดับที่สูงมาก คือผู้บริโภคมากขึ้นกว่าร้อยละ 50

เมื่อราคาเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศไทยลดราคาลงเพียงร้อยละ 1 เมื่อพิจารณาถึงความยืดหยุ่นต่อราคาทั้งตลาดในข้อตกลงและนอกข้อตกลง MFA นั้นมีความยืดหยุ่นต่อราคาที่สูงมาก คือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของราคาเพียงเล็กน้อยจะส่งผลกระทบต่อระดับการนำเข้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศไทยในปริมาณมาก

จากการศึกษาผลกระทบทางสวัสดิการโดยสุทธิ จากปี พ.ศ. 2521-2537 เป็นช่วงที่ประเทศไทยทำข้อตกลง MFA กับประเทศสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรป พบว่าประเทศไทยต้องสูญเสียค่าเช่าทางเศรษฐกิจโดยสุทธิมาโดยตลอดและมีมูลค่าเพิ่มขึ้นทุกปี แสดงว่าการเปิดเขตการค้าเสรีน่าจะส่งผลดีต่ออุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปของประเทศไทย อย่างไรก็ตามการพัฒนาศักยภาพด้านการผลิตให้สูงขึ้น โดยอาศัยการพัฒนาฝีมือแรงงาน และเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้เป็น การลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการตลาดที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ส่วนทางด้านอัตราการเติบโตของปริมาณโควตาตามข้อตกลงเกณฑ์ ว่าด้วยสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีผลต่อ สวัสดิการ โดยสุทธิของประเทศไทยในทางตรงกันข้าม คือประเทศไทยต้องสูญเสียค่าเช่าทางเศรษฐกิจลดลงทุกปี แสดงให้เห็นชัดเจนว่าหลังจากการเปิดการค้าเสรีทำให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้น แต่ว่าประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมหลายๆ ด้าน

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (2543) ได้ศึกษาและจัดทำแผนนโยบายการค้าเสรี พบว่าการเปลี่ยนแปลงทางกฎระเบียบของเกณฑ์และการลดการเก็บอัตราภาษีศุลกากรในรอบอูร์กัย ทำให้แต่ละประเทศมุ่งไปการค้าพหุภาคีมากขึ้น เพื่อยกเลิกหรือลดอุปสรรคทางการค้าภายในกลุ่มและมุ่งขยายการค้าภายในกลุ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการรวมกลุ่มหรือการรวมตัวกันทางการค้าในการให้สิทธิทางการค้า ไม่ว่าจะเป็นทางด้านอัตราภาษีและมิใช่ภาษีจะต้องไม่ขัดต่อข้อบังคับของเกณฑ์ 1947 ดังนั้นเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการบังคับใช้ความตกลงการค้าภูมิภาค โดยองค์การการค้าโลก ประเทศไทยได้ทำข้อตกลงทำเขตการค้าเสรี โดยยึดหลักที่ว่าปริมาณการค้าหรือมูลค่าสินค้าหรือบริการ ภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรี ควรมีสัดส่วนสูงในปริมาณหรือมูลค่ารวมสินค้าและบริการของประเทศ ข้อตกลงการค้าเสรีต้องสามารถจัดอุปสรรคทางการค้าทั้งมาตรการที่เป็นภาษีและมิใช่ภาษีได้ อัตราภาษีที่เรียกเก็บกับประเทศหรือกลุ่มประเทศภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีต้องไม่ขัดต่ออัตราภาษีศุลกากรของอาเซียน ทางเลือกที่ดีที่สุดของประเทศไทย คือการมีข้อตกลงทางการค้าเสรีระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียน ประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น แต่มักประสบปัญหาเนื่องจากประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเหล่านี้มีทัศนคติต่อประเทศไทยแตกต่างกัน ดังนั้นประเทศไทยจึงได้ใช้ทางเลือก คือตกลงการค้าเสรีกับประเทศที่ประสงค์จะเปิดเขตการค้าเสรีทวิภาคีกับประเทศไทยเท่านั้น

เพื่อไม่ให้ขัดกับมาตรการของแก็ตต์ประเทศไทยควรยึดหลักทางด้านเศรษฐศาสตร์ในการเลือกชนิดสินค้า เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อประเทศสูงสุดภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน โดยที่ราคาสินค้าภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีต้องไม่สูงกว่าหรือทำให้ราคาสินค้าสูงกว่าราคาในปัจจุบัน สินค้าที่นำเข้าจากประเทศภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีต้องไม่สร้างความเสียหายในระยะยาวต่อภาคอุตสาหกรรมในประเทศที่ผลิตสินค้านั้น และสินค้านั้นต้องไม่ทำให้เกิดการขาดดุลทางการค้าทวีภาคีเพิ่มขึ้น

ผลกระทบจากเปิดเขตการค้าเสรีต่อประเทศไทย คือทางด้านการเงินส่งผลให้เงินทุนจากต่างประเทศที่ไหลเข้ามาลงทุนถูกใช้ไปในทางที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ที่แท้จริงทางด้านอุตสาหกรรม พบว่าเกิดผลกระทบทางเชิงบวกไม่เป็นไปตามเป้าหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมสิ่งทอ เนื่องจากอัตราภาษีศุลกากรได้ลดลงอย่างรวดเร็วและสิทธิพิเศษในการอุดหนุนจากประเทศต่างๆ ได้ลดปริมาณลงมากขึ้น หรือถูกยกเลิกไปเพื่อให้ไม่ขัดกับมาตรการของแก็ตต์ ซึ่งผลกระทบนี้ได้เกิดขึ้นกับทุกๆ อุตสาหกรรม ไม่ว่าจะอุตสาหกรรมพื้นฐาน อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า และอุตสาหกรรมภาคบริการ

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิกและประเทศนอกกลุ่มสมาชิก ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงสถิตย์ (static effect) คือเกิดการสร้างสรรค์ทางการค้าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการผลิตที่ประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยสูงจะมีการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยต่ำกว่า ซึ่งทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เกิดการเบี่ยงเบนทางการค้า เมื่อเกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการผลิตจากประเทศนอกกลุ่ม ที่มีต้นทุนต่อหน่วยต่ำกว่ามาสู่ประเทศสมาชิกที่มีต้นทุนต่อหน่วยที่สูงกว่า ทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพต่ำลง นอกจากนี้ยังเกิดผลกระทบเชิงพลวัต (dynamic effect) คือเกิดการพัฒนาการทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกที่แตกต่างไปจากประเทศที่ไม่ได้รวมกลุ่ม ในขณะเดียวกันการลดการกีดกันทางการค้าของกลุ่มประเทศสมาชิกในกลุ่ม ทำให้เกิดการขยายตัวของสินค้า ลดอำนาจการผูกขาดในประเทศ ทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาด (economies of scale) ในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม และเป็นการกระตุ้นการลงทุนในประเทศมากขึ้น ก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ของแต่ละประเทศ และส่งผลต่ออัตราความเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจในระยะกลางและระยะยาวสูงกว่ากรณีวิเคราะห์ในเชิงสถิตย์ จากการศึกษาถึงโครงสร้างตลาดของประเทศในกลุ่มสมาชิก หากเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ราคาปัจจัยการผลิตจะมีแนวโน้มเข้าหากัน (convergence) ซึ่งนำไปสู่การเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกในกลุ่ม แต่หากโครงสร้างตลาดเป็นตลาดที่มีการ

แข่งขันไม่สมบูรณ์ ราคาปัจจัยการผลิตมีแนวโน้มแยกออกจากกัน (divergence) ซึ่งนำไปสู่ความแตกต่างทางเศรษฐกิจระหว่างสมาชิกประเทศภายในกลุ่ม

วิไลลักษณ์ สกุดเขมฤทัย (2545) ได้ศึกษาถึงผลกระทบของการค้าเสรีที่มีต่ออุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลไทย โดยศึกษาถึงโครงสร้างตลาดของอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลไทย รวมไปถึงข้อได้เปรียบและเสียเปรียบกับคู่แข่งตลาดน้ำตาลโลก พบว่ารัฐบาลไทยได้เข้าไปรักษาระดับราคาน้ำตาลให้คงที่ เมื่อได้ศึกษาถึงการลดการแทรกแซงราคาอ้อยและน้ำตาลอันเนื่องมาจากองค์การการค้าโลกพยายามที่จะลดการแทรกแซงจากรัฐบาลในอุตสาหกรรมนี้ ผู้บริโภคภายในประเทศสามารถปรับตัวได้เพียงเล็กน้อยเมื่อราคาน้ำตาลภายในประเทศได้เปลี่ยนแปลงไป ส่วนทางด้านผู้ผลิตไม่มีการปรับตัวเมื่อราคาน้ำตาลในประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปทั้งเพิ่มขึ้นหรือลดลง

ในช่วงที่ประเทศไทยยอมรับมาตรการของแกตต์ คือในช่วงปี พ.ศ. 2538-2543 การส่งออกน้ำตาลของประเทศไทยไม่มีความสัมพันธ์กับระดับราคาน้ำตาลทรายหรือรายได้ แต่มีความสัมพันธ์กับปริมาณอ้อยเข้าหีบ และพบว่าปริมาณการส่งออกน้ำตาลทรายดิบของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงแต่ไม่มากนัก ผลกระทบทางด้านสวัสดิการสุทธิของประเทศเมื่อยอมรับมาตรการของแกตต์แล้วผู้บริโภคเสียประโยชน์ลดลง ซึ่งแสดงว่าเมื่อไม่มีมาตรการรักษาเสถียรภาพของราคาน้ำตาลทรายภายในประเทศ คือไม่มีการแทรกแซงราคาน้ำตาลทรายจากรัฐบาลทำให้ผู้บริโภคได้รับผลเสีย แต่ทางด้านผู้ผลิตยังคงเป็นผู้ได้รับประโยชน์อยู่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการศึกษา ในระยะสั้นรัฐบาลไม่ควรใช้นโยบายให้ราคาน้ำตาลทรายเป็นไปตามราคาตลาดโลก เพราะทำให้ผู้บริโภคภายในประเทศเสียประโยชน์ ขณะเดียวกันรัฐบาลต้องมีการสนับสนุนให้ผู้ผลิตอ้อยและน้ำตาลทรายภายในประเทศเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ส่วนมาตรการในระยะยาวเมื่อประเทศต่างๆ ได้ลดการแทรกแซงราคาน้ำตาลทราย ผู้ผลิตอ้อยและน้ำตาลทรายจะได้รับผลประโยชน์มากขึ้น รวมถึงได้เปรียบทางการค้าในรูปการส่งออกมากยิ่งขึ้น

Shuthiphanol Chirathivat (2002) ได้ศึกษาเรื่องเขตการค้าเสรีระหว่างกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียและประเทศจีนถึงสภาพพื้นฐานทางการค้า ความสัมพันธ์ทางการค้า และการพัฒนาการค้าในอนาคต โดยได้ใช้แบบจำลองของโลก (global model) โดยแบบจำลองดุลยภาพทั่วไปที่จะนำมาใช้ในการศึกษานี้ที่มีชื่อว่า Global Trade Analysis Project (GTAP) ซึ่งเป็นแบบจำลองประเภท computable general equilibrium พบว่าเมื่อประเทศจีนได้เปลี่ยนรูปแบบทางการค้าใหม่หลังจากเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2544 ที่ประเทศจีนได้เจรจาตกลงการค้าเสรีภายในระยะเวลา 10 ปีกับกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นต้นมา นั้นเป็นสัญญาณบ่งบอกว่าประเทศจีนได้ให้ความสนใจกับกลุ่มประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากยิ่งขึ้น จากการเจรจาตกลงการค้าเสรีนั้น

ผลที่ตามมา คือผลประโยชน์สุทธิทางการค้า (net gain from trade) คือผลจากการเกิดการสร้างปริมาณการค้า (Trade Creation) ได้หักล้างผลจากการเกิดการเบี่ยงเบนทิศทางการค้า (Trade Diversion) แสดงว่า กลุ่มประเทศอาเซียนมีการเกิดการเบี่ยงเบนทิศทางการค้า น้อยที่สุด เพราะประเทศจีนไม่มีการเกิดการเบี่ยงเบนทิศทางการค้าเลยอันเนื่องมาจากการที่ประเทศจีนมีการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง และยังคงแสดงว่าประเทศจีนนั้นต้องการสินค้าปัจจัยการผลิตจากกลุ่มประเทศอาเซียน อย่างไรก็ตามประเทศจีนยังมีทางเลือกในการนำเข้าสินค้าที่เป็นปัจจัยการผลิตจากกลุ่มประเทศที่ได้เจรจาตกลงทำเขตการค้าเสรีกับจีนที่มีใช้กลุ่มประเทศอาเซียน

ประเทศจีนมีความคาดหวังอย่างสูงจากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วทางซีกโลกตะวันตกว่าจะให้ความสนใจต่อประเทศจีนในการเจรจาตกลงทำเขตการค้าเสรี จากการให้โอกาสภาคเกษตรกรรมของประเทศจีนให้มีบทบาททางการค้ามากยิ่งขึ้นเพื่อความเติบโตและมีเสถียรภาพของประเทศจีน จากการเปิดเขตการค้าเสรีเอเซียกับประเทศจีนนั้นได้ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเซียมากยิ่งขึ้น

Lee and Roland-Holst (2002) ได้ศึกษาถึงวิวัฒนาการทางการค้าของประเทศจีนภายใต้ทางเลือกในการจัดรูปแบบทางการค้า โดยได้ใช้แบบจำลองสมดุลทั่วไปการค้าโลกเชิงพลวัต (dynamic global computable general equilibrium : CGM) เมื่อประเทศจีนได้เปลี่ยนรูปแบบทางการค้าหลังจากที่ได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก แล้วทำให้ได้รับผลประโยชน์ทางการค้ามากขึ้นกว่าการใช้รูปแบบทางการค้าแบบเดิม ก่อนประเทศจีนเข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก จากการศึกษาถึงผลกระทบของการค้าแบบพหุภาคีที่มีการเปิดการค้าเสรีภายใต้แบบจำลอง CGM โดยมีการเจรจาทางการค้าระหว่างประเทศจีนกับประเทศในภูมิภาคเอเซีย ตะวันออกและแปซิฟิก พบว่ากลุ่มประเทศทั้งหมดที่อยู่ภายใต้ข้อตกลงทางการค้าเสรี ได้รับผลประโยชน์ทางการค้าทางด้านต่างๆ ทั้งทางด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม รวมไปถึงสวัสดิการทางสังคมที่ดีขึ้น และจากการศึกษาถึงผลกระทบของการค้าแบบไตรภาคีที่มีการเปิดการค้าแบบเสรีภายใต้แบบจำลอง CGM โดยมี 3 ประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจที่ใหญ่และเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของโลก การศึกษาในประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อเปิดการค้าเสรีแล้วทั้งสามประเทศได้รับผลประโยชน์จากการค้า ตามชนิดสินค้าอุตสาหกรรมที่ประเทศตนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบด้านการผลิตสินค้าที่มีมีต้นทุนของการผลิตต่อหน่วยต่ำ

การศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลำไยอบแห้งของไทย

คณิง โยธาใหญ่ (2541) ได้วิเคราะห์ศักยภาพการส่งออกลำไยอบแห้งไปยังจีน โดยได้ศึกษาถึงศักยภาพการส่งออกลำไยอบแห้งไปยังจีน แนวโน้มในอนาคต ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการขยายการส่งออกลำไยอบแห้งไปยังตลาดดังกล่าว พบว่า ประเทศไทยมีศักยภาพการส่งออกลำไยอบแห้งไปยังจีน อันเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ ของการผลิตลำไยอบแห้งของไทยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ปัจจัยดังกล่าวคือการเพิ่มขึ้นของพื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิต ปริมาณผลผลิตลำไยสดและปริมาณผลผลิตลำไยอบแห้ง ประเทศไทยได้ส่งออกลำไยอบแห้งไปยังจีนถึงร้อยละ 90 ของผลผลิตรวม ช่วงปีที่มีการส่งออกมากคือ พ.ศ. 2539-2540 สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่ควรแก้ไขในการส่งออกลำไยอบแห้ง ได้แก่ ผลผลิตลำไยสดที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตมีไม่เพียงพอ การขาดแคลนแรงงานในช่วงฤดูการผลิต การขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนของผู้ประกอบการแปรรูปลำไยอบแห้งรายกลุ่ม และปัญหาทางด้านคุณภาพลำไยอบแห้งไม่ได้มาตรฐานอันเนื่องมาจากเทคโนโลยีการผลิตไม่ดีพอ จากการศึกษาได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนควรพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตโดยเน้นการใช้ทรัพยากรการผลิตให้เกิดประโยชน์สูงสุดจัดให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานส่วนเกินจากแหล่งอื่นมาทำงานในช่วงที่มีการผลิตลำไยอบแห้ง ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต จัดหาแหล่งเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำให้แก่ผู้ประกอบการรายกลุ่ม ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการรายย่อยในแต่ละพื้นที่ เร่งให้มีการจัดตั้งหน่วยงานของภาครัฐบาลในการกำกับ ดูแล รับรองมาตรฐานสินค้าลำไยทุกประเภท

ถนอม ดารารัตน์ (2542) ได้ศึกษาถึงการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนทางการเงินของอุตสาหกรรมลำไยอบแห้งในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ตลอดจนโอกาสที่จะแข่งขันในตลาดส่งออกอุตสาหกรรมลำไยอบแห้งของไทยในตลาดโลก จากการศึกษาได้ใช้ ข้อมูลปฐมภูมิจากพื้นที่ที่มีปริมาณการผลิตมากที่สุดเป็นตัวแทนประชากร พบว่าผู้ลงทุนในอุตสาหกรรมลำไยอบแห้งไปแล้วมีระยะเวลาคืนทุนในปีที่ 4 แสดงให้เห็นว่าการลงทุนในอุตสาหกรรมลำไยอบแห้งในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน แบบเตาอบเกษตรขนาดเล็กมีความเหมาะสมกับการลงทุน เมื่อได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีต่อการลงทุนในลำไยอบแห้ง รายได้หรือยอดขายลดลงร้อยละ 5 และต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 โครงการนี้จะไม่มีความเหมาะสมต่อการลงทุน คือโครงการจะมีความทนต่อปัจจัยที่อัตราเปลี่ยนแปลงยอดขายและต้นทุนไม่เกินร้อยละ 5

ปัญหาที่พบจากการศึกษา คือลำไยส่วนใหญ่มีการสุกพร้อมกัน และออกสู่ตลาดในปริมาณมาก ทำให้ผลผลิตล้นตลาดในช่วงเวลาสั้นๆ ซึ่งเกิดขึ้นทุกปี หากมีการพัฒนาเทคโนโลยีทางชีวภาพให้ผลผลิตลำไยติดผลและสุกไม่พร้อมกัน สามารถแก้ปัญหาผลผลิตล้นตลาด รวมทั้งราคา

ผลผลิตตกต่ำ อันเนื่องจากผลผลิตล้นตลาดได้ หรือพัฒนาอุตสาหกรรมห้องเย็นรองรับช่วงที่ผลผลิตลำไยล้นตลาด ซึ่งสามารถช่วยแก้ปัญหาคุณภาพลำไยได้

สมพร นันทะชัย (2545) ได้ศึกษาถึงโครงสร้างตลาดและวิถีตลาดผลผลิตลำไยอบแห้งปีการผลิต 2543 พบว่า ตลาดผู้ผลิตลำไยอบแห้งมีลักษณะโครงสร้างเป็นตลาดที่มีผู้ผลิตมารายเป็นรายย่อย และมีขนาดเล็ก ส่วนตลาดรับซื้อลำไยอบแห้งมีลักษณะเป็นตลาดที่มีผู้ซื้อน้อยราย แต่มีอำนาจผูกขาดเนื่องจากมีขนาดใหญ่ จากผลการศึกษาทางด้านการบริหารและการจัดการตลาดผลผลิตลำไยอบแห้ง ผลผลิตล้นตลาดลำไยอบแห้งมีการคัดเกรด มีการจัดมาตรฐานตามคุณภาพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 เกรด คือ เกรด AA A B และ C ตามลำดับ โดยการจัดชั้นมาตรฐานลำไยอบแห้งต้องไม่มีสิ่งเจือปน คือมีการคัดเอาสิ่งเจือปนออกแล้ว และมีความชื้นได้ไม่เกินร้อยละ 18 ลักษณะเนื้อภายในมีสีน้ำตาลจนถึงสีน้ำตาลดำ มีกลิ่นหอม ไม่มีกลิ่นไหม้ โดยมีการบรรจุหีบห่อในกล่องกระดาษที่ได้แยกเกรด และคุณภาพของลำไยอบแห้งก่อนดำเนินการส่งออกไปยังต่างประเทศ

ปัญหาและอุปสรรคที่พบทางด้านการค้า เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกลำไยมักมีปัญหาด้านการผลิตที่มีมาตรฐานการผลิตไม่แน่นอน ขาดความรู้ ความชำนาญในการแปรรูปและกระบวนการแปรรูปเป็นลำไยอบแห้งมักมีความรีบเร่ง โดยพยายามดำเนินการให้เสร็จในช่วงเวลาสั้นๆ ซึ่งก่อให้เกิดลำไยอบแห้งที่ขาดคุณภาพและไม่ตรงตามความต้องการของตลาด นอกจากนี้เกษตรกรยังมีปัญหาการขาดแคลนเงินทุนดำเนินการซึ่งส่งผลต่อมาตรฐานการแปรรูปลำไยเป็นลำไยอบแห้งผลผลิตที่ได้มีคุณภาพต่ำประกอบกับสถานที่เก็บรักษาผลผลิตมีจำนวนไม่เพียงพอ จากปัญหาและอุปสรรคการผลิตลำไยอบแห้งได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือรัฐบาลควรมีการให้ความช่วยเหลือโดยการฝึกอบรมเกษตรกร ผู้ประกอบการทางด้านการแปรรูปเป็นลำไยอบแห้งที่ถูกต้อง สนับสนุนเงินทุนให้เพียงพอกับความต้องการและทันกับช่วงเวลาการแปรรูปเป็นลำไยอบแห้ง พยายามขยายตลาดต่างประเทศมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อลดอำนาจการผูกขาดที่เกิดขึ้นในตลาดผู้ซื้อลง ควบคู่ไปกับการกำหนดมาตรฐานผลผลิตล้นตลาดลำไยอบแห้งที่มีมาตรฐานเดียวกัน และสนับสนุนการจัดสร้างสถานที่เก็บรักษาผลผลิตล้นตลาดให้เพียงพอกับความต้องการ

ปริญญา จันทรตะแก้ว (2546) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างราคากับคุณภาพของลำไยอบแห้ง โดยใช้แบบจำลอง Hedonic Price ในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของตลาดลำไยอบแห้งของประเทศไทยและจีน โดยใช้ตัวแปรทางด้านราคาและคุณภาพของลำไยทางด้าน ขนาดผลของลำไยอบแห้ง ชนิดของลำไยอบแห้ง และความชื้นของลำไยอบแห้ง พบว่าแนวโน้มทางด้านราคาของลำไยอบแห้งทั้งเปลือกเกรด A มีแนวโน้มการเพิ่มมากที่สุด เพราะมีขายตามท้องตลาดมากกว่า รวมถึงมีราคาและคุณภาพสมเหตุสมผลมากกว่า ส่วนลำไยอบแห้งเฉพาะเนื้อตลาดในประเทศยังไม่ค่อยมีการบริโภคมากนักเพราะมีราคาสูงมาก และมีการส่งออกขายยังตลาดต่างประเทศมากกว่า

ทางด้านตลาดประเทศจีนยังมีการขยายตัวอยู่ ถึงแม้ว่าราคาลำไยอบแห้งในปี พ.ศ. 2545-2546 จะตกต่ำอย่างมากก็ตาม แต่ในอนาคตแนวโน้มราคายังคงปรับตัวเพิ่มขึ้น ลำไยอบแห้งที่ประเทศจีน ต้องการเป็นลำไยอบแห้งทุกประเภทที่มีคุณภาพสูง ดังนั้นรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมี การสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาคุณภาพการผลิตลำไยอบแห้ง เพื่อเป็นการรองรับการขยายตัวของ ตลาดในอนาคต

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved